

Lasten käytöshäiriöt

Päivi Santalahti

Lastenpsykiatri

Apulaisylilääkäri, Varha, Lastenpsykiatria

Dosentti, Turun yliopisto, Lastenpsykiatria

Vieraileva tutkija, THL

Yleisimmät lastenpsykiatriset häiriöt, esiintyvyys (Last psyk oppikirja, Kumpulainen ym. 2016)

- Ahdistuneisuushäiriö 7-10% lapsista
- **Käytöshäiriöt 4-6%**
- Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö 5%
- Masennus 1-3%
- Häiriöt, joita n.1 % kutakin
 - autismispektri
 - pakko-oireinen häiriö
 - Tourette
- Traumat, sopeutumishäiriö

50-70% lapsista, joilla on jokin psyykkinen häiriö on myös jokin toinen psyykkinen häiriö

Trusted evidence.
Informed decisions.
Better health.

Group parenting programmes for improving behavioural problems in children aged 3 to 12 years

Published:

15 February 2012

Authors:

Furlong M, McGilloway S, Bywater T, Hutchings J, Smith SM, Donnelly M

Primary Review Group:

Developmental, Psychosocial and Learning Problems Group

Parenting programmes that are delivered in group settings have the potential to help parents develop parenting skills that improve the behaviour of their young children. This [review](#) provides evidence that group-based parenting programmes improve childhood behaviour problems and the development of positive parenting skills in the short-term, whilst also reducing parental anxiety, stress and depression. Evidence for the longer-term effects of these programmes is unavailable. These group-based parenting programmes achieve good results at a cost of approximately \$2500 (£1712 or €2217) per family. These costs are modest when compared with the long-term social, educational and legal costs associated with childhood conduct problems.

Authors' conclusions:[See the full Review on](#)

group-based parenting

Käypä hoito -suositukset ovat riippumattomia, tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia.

[Lue lisää >](#)

OPI JA OTA KÄYTTÖÖN

- Lisätietoa: Vanhemmuustaitojen ohjauksen teoreettinen tausta, työskentelyote ja menetelmät
- Lisätietoa: Varhaiskasvatus lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukena
- Lisätietoa: Koulun keinot oppimisen tueksi
- Kaavio: Lasten käytösongelmien ja -häiriöiden arvioinnin ja hoidon porrastus

Keskeinen sisältö

- Lasten ja nuorten käytöshäiriöt ovat monimuotoisia häiriöitä, joiden pääoireena on pitkäkestoinen (6 kuukautta tai enemmän) ikätasosta poikkeava uhmas, aggressiivinen tai epäsoviaallinen käytös (esim. varastaminen, toistuva valehtelu, omaisuuden tuhoaminen, ihmisiin tai eläimiin kohdistuva julmuus), joka aiheuttaa ongelmia sosiaalisissa suhteissa ja suoriutumisessa.
- Käytöshäiriöitä esiintyy noin 5 %:lla lapsista ja nuorista.

Käytöshäiriöiden yleiset kriteerit

- Käytöshäiriöille on ominaista **toistuva tai alituinen** asosiaalinen, aggressiivinen tai uhmakas käytös. Tällaisen käytöksen tulee olla pitkäaikaista (**kuusi kuukautta tai enemmän**) ja **selvästi poiketa iänmukaisista sosiaalisista odotuksista**. Käytöksen tulee olla poikkeavampaa kuin tavanomainen lapsekas vallattomuus tai nuoruusiän kapinallisuus.
- Ei anneta diagnoosiksi, jos on laaja-alainen kehityshäiriö, skitsofrenia, kaksisuuntainen mielialahäiriö

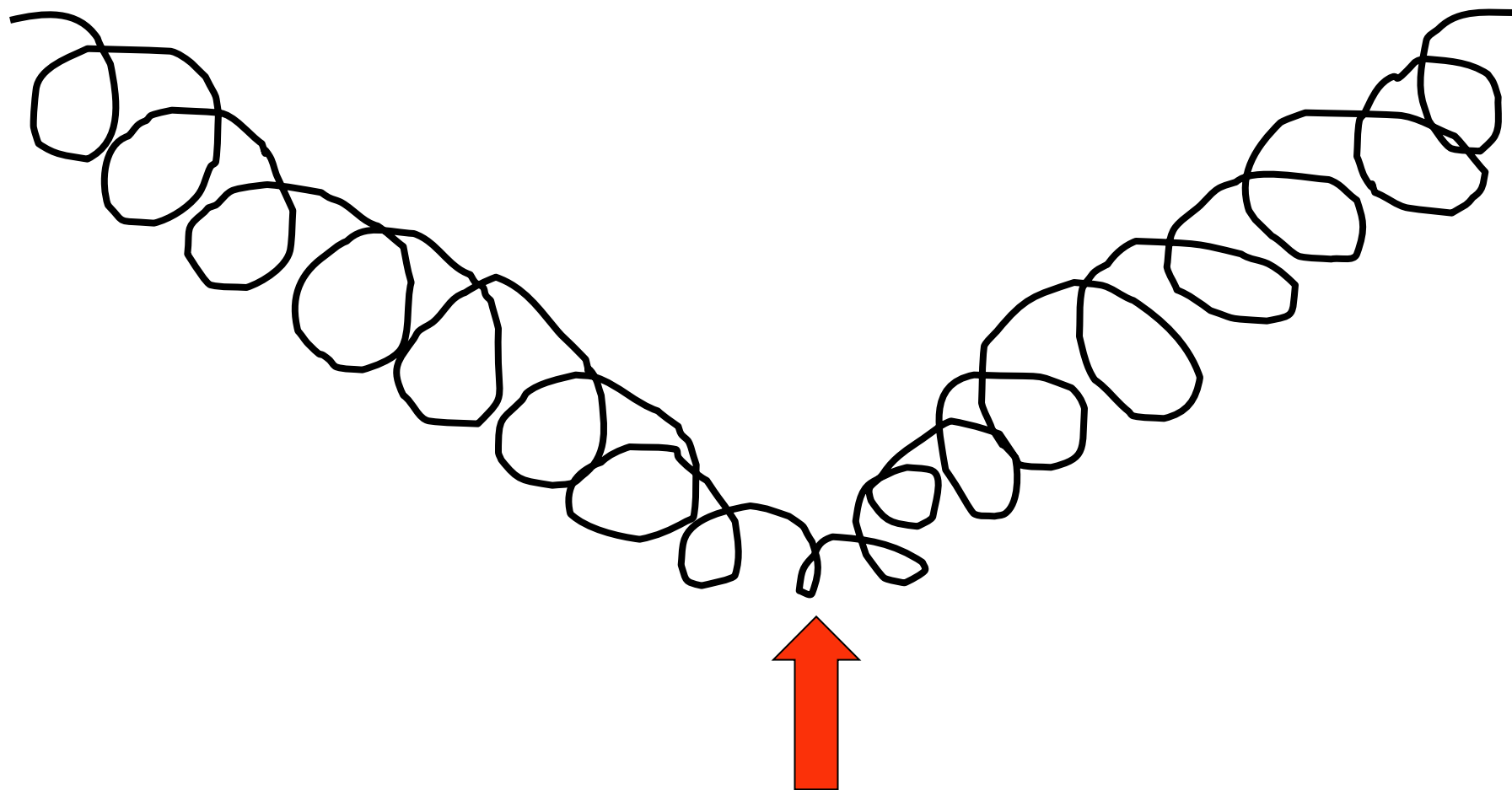
Etiologia ja riskitekijät

kts Käypähoitosuosituksen lisätietoaineisto (Aronen)

- Käytöshäiriöiden kehittymiselle voivat nykykäsityksen mukaan altistaa monet tekijät: niin **perimä** kuin **biologiset** ja **psykososiaaliset ympäristötekijät** sekä niiden yhteisvaikutus.
- Käytöshäiriöiden etiologiaan liittyy useita yhteisiä riskitekijöitä ADHD:n kanssa
- Varhain alkavaan pitkäaikaiseen käytösongelmaan liittyy enemmän biologisia riskitekijöitä kuin lapsuuteen rajoittuvaan tai nuoruudessa alkavaan käytösongelmaan

Lapsen ja perheen kokonaistilanne:

- Lapsi: kehitysetapit erityisesti **kielenkehitys**, mahd. **oppimisvaikeudet**, mahd. traumatisoituminen, lapsen vahvuudet
- Perhe: (huomioi myös isovanhemmat): **muutokset**, perheen ajankohtaiset riski- ja suojaavat tekijät esim. taloudellinen tilanne, vanhempien **sairaudet**, vanhemman **läsnäolo** lapsen elämässä, kasvatustyyli, erityisesti seuraamukset, realistiset odotukset lapsen käytöksestä?
- Varhaiskasvatus ja koulu: suhde opettajaan ja ikätovereihin, **ennakoitava**, turvallinen ja riittävän pysyvä arki
- Arjen struktuuri ml ruutu-aika ja -sisältö

Vanhemmuustaito-ohjaus

Strukturoitu sosiaalisen oppimisen teoriaan, kognitiivis-behavioraaliseen teoriaan ja kiintymyssuhdeteoriaan perustuva vanhemmuustaitojen ohjaus ryhmämuotoisena tai yksilöllisesti (A) tai sähköisesti ja puhelimen välityksellä (A) on todettu vaikuttavaksi lukuisissa tutkimuksissa ja meta-analyyseissä käytösongelmien ja häiriöiden hoidossa.

Ryhmämuotoisena tai yksilöllisesti: Ihmeelliset vuodet, Triple-P, Oregon modell

Sähköisesti ja puhelimen välityksellä Voimaperheet

Teoriaperusta

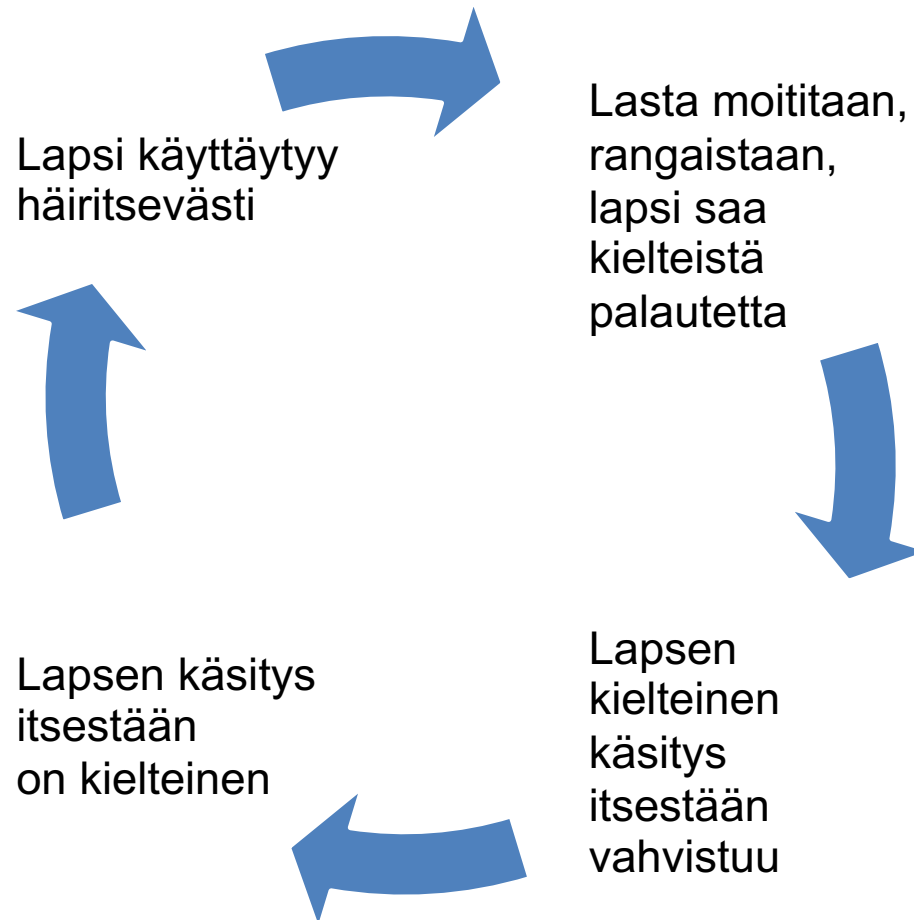
(Käypähoito, Lisätieto Aronen& Sorsa)

- **Kiintymyssuhdeteoria**
 - Lapsen ja vanhemman välinen lämmin ja myönteinen suhde edistää lapsen tunnesäätelykyvyn ja sosiaalisen kompetenssin kehittymistä.
- **Behaviorismi**
 - Käyttäytymiseen vaikuttavat sitä edeltävät ja sitä seuraavat tapahtumat / palaute.

- **Mallioppiminen, sosiaalisen oppimisen teoria**
 - Lapsi oppii käyttäytymismalleja havainnoimalla ympäristön muiden ihmisten käyttäytymistä ja sen seurauksia.
- **Kognitiiviset prosessit**
 - Vanhemman uskomukset, odotukset ja tulkinnat omasta vanhemmuudesta ja lapsen käyttäytymisestä vaikuttavat vuorovaikutukseen
- Pakottavan (coercive) vuorovaikutussuhteen katkaiseminen (Patterson)
 - Perheenjäsenten välinen kielteisen eskaloituvan vuorovaikutuskehän katkaiseminen

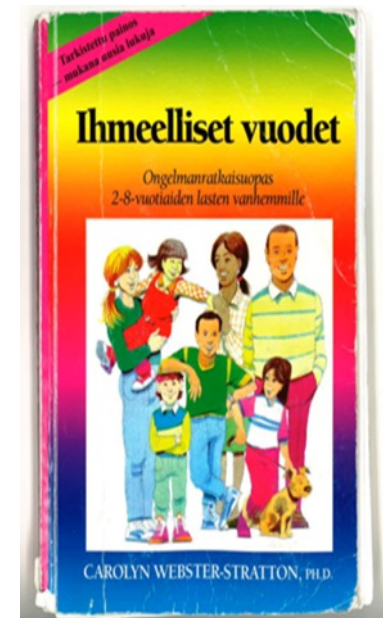

Ohjelman tavoite on kääntää negatiivinen vuorovaikutuskehä positiiviseksi

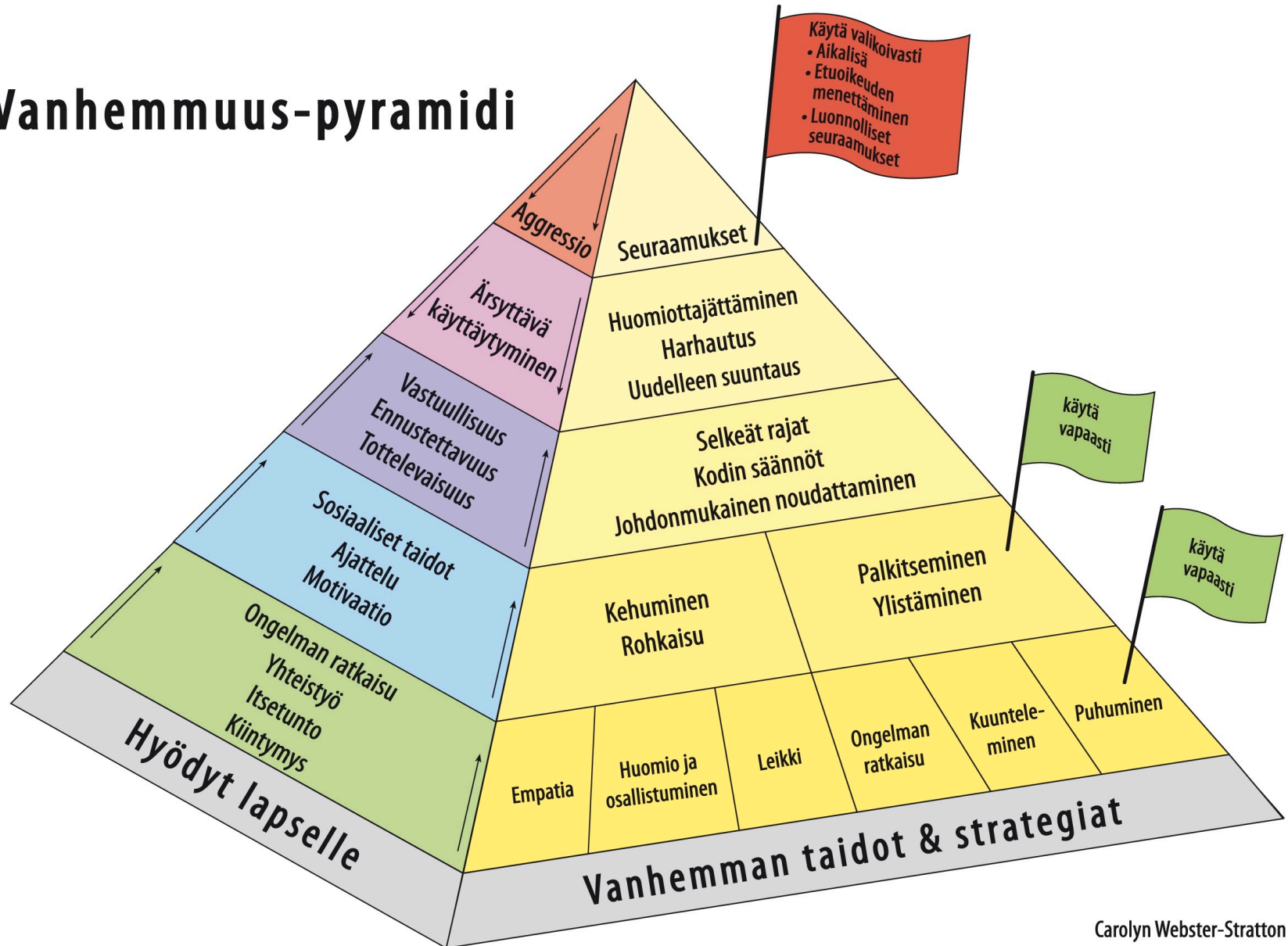

Opeteltavat vanhemmuustaidot

- Lapsen kuuntelu, leikkiminen, yhteinen aika
lapsijohtoinen leikki, leikin kuvaileva kommentointi
- Positiivinen vahvistaminen
- Odotusten realistisuus ja ennakoitavuus
- Tehokas kehottaminen / ohjaaminen
- Ongelmakäytöksen hallinta
- Esimerkkiä toimiminen, mm. omien tunteiden hallinta

Vanhemmuus-pyramidi

- Lapsijohtoinen leikki
- Lapsen kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen vahvistaminen
- Ympäristön muokkaaminen niin, että lapsen positiivista käytöstä tuetaan ja negatiivista sammutetaan. Myönteinen palaute tavallisistakin asioista kuten rauhallinen leikki
- Yhdessä tehdyt säännöt
- Tehokkaat ja vain tarpeelliset pyynnot ja kehotukset
- Aikaa kehotuksen noudattamiseen
- Itse esimerkkinä toimiminen
- Omien myönteisten ja kielteisten ajatusten tunnistaminen ja myönteisten ajatusten lisääminen

KIITOS!

